

Regeringens proposition

1978/79:48

om ändring i vallagen (1972:620), m. m.;

beslutad den 2 november 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa mindre ändringar i vallagen. F. n. gäller att vallokalerna i regel skall hållas öppna mellan kl. 8 och 21 på valdagen. Förslaget innebär att vallokalerna skall stängas kl. 20 i stället för kl. 21. Propositionen innehåller vidare bl. a. förslag till vissa ändringar i bestämmelserna om röstning på fartyg. Dessa ändringar syftar till att begränsa risken för att ombordanställda utestängs från valdeltagande.

De nya reglerna är avsedda att tillämpas vid de allmänna valen år 1979.

1 Förslag till Lag om ändring i vallagen (1972:620)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 8 och 9 §§, 8 kap. 3 och 11 §§, 9 kap. 1 §, 10 kap. 13 och 14 §§, 11 kap. 1 §, 13 kap. 3, 5, 6 och 10 §§ samt 14 kap. 8 och 20 §§ vallagen (1972:620)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.
8 §²

För att registrerad partibeteckning skall åtnjuta skydd vid val skall partiet *hos centrala valmyndigheten* som kandidater anmäla

för val till riksdagen i viss valkrets minst fyra och högst femton personer och

för val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige minst fyra och högst tjugo personer i landstingskommunen eller kommunen.

Centrala valmyndigheten bestämmer inför varje val när anmälan av kandidater senast skall göras. Kungörelse härom skall föras in i Post- och Inrikes Tidningar. Underrättelse om beslutet skall vidare tillställas varje registrerat parti.

Anmälan av kandidater göres skriftligen av partiets ombud eller av person som ombudet utsett. Till anmälningshandlingen skall fogas skriftlig förklaring från varje kandidat att han givit partiet tillstånd att anmäla honom.

För att registrerad partibeteckning skall åtnjuta skydd vid val skall partiet som kandidater anmäla

för val till riksdagen i viss valkrets minst fyra och högst femton personer och

för val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige minst fyra och högst tjugo personer i landstingskommunen eller kommunen.

Anmälan av kandidater *skall göras hos centrala valmyndigheten eller, i den mån regeringen eller myndighet som bestäms av regeringen föreskriver det, länsstyrelsen. Anmälan skall göras* skriftligen av partiets ombud eller av person som ombudet utsett. Till anmälningshandlingen skall fogas skriftlig förklaring från varje kandidat att han givit partiet tillstånd att anmäla honom.

9 §

Finner *centrala valmyndigheten* anledning till anmärkning mot an-

Finner *den myndighet hos vilken anmälan görs* anledning till anmärk-

¹ Lagen omtryckt 1976:404.

² Senaste lydelse 1977:712.

Nuvarande lydelse

mälningshandlingen eller handling som åtföljer denna, skall myndigheten genast underrätta den som gjort anmälan. Därvid skall anges tid för ändring och komplettering av anmälningshandlingen. Därefter skall centrala valmyndigheten så snart som möjligt slutligt pröva ärendet.

Har det ej visats att anmäld kandidat givit partiet tillstånd att anmäla honom, skall hans namn på anmälningshandlingen anses obefintligt.

Föreslagen lydelse

ning mot anmälningshandlingen eller handling som åtföljer denna, skall myndigheten genast underrätta den som gjort anmälan. Därvid skall anges tid för ändring och komplettering av anmälningshandlingen. Därefter skall centrala valmyndigheten så snart som möjligt slutligt pröva ärendet.

8 kap.

3 §

Väljare bör vid röstning i vallokal medföra sitt röstkort.

Röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg får icke ske utan att röstkortet avlämnas. Väljare som vill rösta hos utlandsmyndighet eller på fartyg får dock i stället för att avlämna röstkort förete giltigt svenskt pass. Vidare får väljare som innehar sjöfartsbok rösta på fartyg utan att röstkort avlämnas. I fall då väljaren ej avlämnar röstkort skall röstmottagaren upprätta ett adresskort för honom.

Röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg får icke ske utan att röstkortet avlämnas. Väljare som vill rösta hos utlandsmyndighet eller på fartyg får dock i stället för att avlämna röstkort förete giltigt svenskt pass. Vidare får väljare som innehar sjöfartsbok *eller annan giltig identitetshandling* rösta på fartyg utan att röstkort avlämnas. I fall då väljaren ej avlämnar röstkort skall röstmottagaren upprätta ett adresskort för honom.

11 §

Den som uppehåller sig i röstningslokalen eller utrymme därintill är skyldig att rätta sig efter de föreskrifter som valförrättare eller röstmottagare meddelar för att trygga röstningens genomförande. Uppstår oordning som ej kan avstyrras, har valförrättaren eller röstmottagaren rätt att avbryta röstningen.

Avbrytes röstning i vallokal, skall valurna förseglas *under minst två olika sigill* samt *om möjligt ställas i säkert förvar*. När röstningen återupptages, skall valförrättaren visa de närvarande att *förseglingen* är *obrutten*. Avbrytes röstning på postan-

Avbrytes röstning i vallokal, skall valurna *och röstlängd* förseglas samt *förvaras på betryggande sätt*. När röstningen återupptages, skall valförrättaren visa de närvarande att *förseglingarna* är *obrutna*. Avbrytes röstning på postanstalt, hos utlands-

Nuvarande lydelse

stalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg, skall mottagna ytterkuvert under avbrottet förvaras på betryggande sätt.

Tal får ej hållas i röstningslokal eller i anslutande utrymme. Ej heller får tryckta eller skrivna upprop sättas upp eller delas ut till väljarna på sådan plats.

Föreslagen lydelse

myndighet eller på fartyg, skall mottagna ytterkuvert under avbrottet förvaras på betryggande sätt.

9 kap.

1 §

Vallokal skall hållas öppen för röstning mellan klockan 8 och 21. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

Vallokal skall hållas öppen för röstning mellan klockan 8 och 20. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

10 kap.

13 §

Röstning på fartyg får börja tidigast den *fyrtiofemte* dagen före valdagen och pågå så länge att avgivna valsedlar kan beräknas vara centrala valmyndigheten till handa senast klockan 12 dagen före valdagen.

Fartygets befälhavare bestämmer när och var röstning äger rum samt underrättar dem som befinner sig ombord om tid och ställe för röstningen.

Röstmottagare på fartyg är fartygets befälhavare eller den han utser.

Röstning på fartyg får börja tidigast den *femtiofemte* dagen före valdagen och pågå så länge att avgivna valsedlar kan beräknas vara centrala valmyndigheten till handa senast klockan 12 dagen före valdagen.

14 §

I fråga om röstning på fartyg äger 8–10 §§ motsvarande tillämpning. Röstmottagare på fartyg får dock lämna mottagna ytterkuvert till svensk utlandsmyndighet som centrala valmyndigheten bestämmer för vidarebefordran till centrala valmyndigheten.

Kan väljaren ej förete röstkort eller giltigt svenskt pass men innehar han

Kan väljaren ej förete röstkort eller giltigt svenskt pass men innehar han

Nuvarande lydelse

sjöfartsbok, skall röstmottagaren i stället upprätta ett adresskort för honom med ledning av *sjöfartsboken* och de uppgifter han kan lämna. Adresskortet lägges in i ytterkuvertet tillsammans med valkuvert som väljaren avgivit.

Föreslagen lydelse

sjöfartsbok *eller annan giltig identitetshandling*, skall röstmottagaren i stället upprätta ett adresskort för honom med ledning av *identitetshandlingen* och de uppgifter han kan lämna. Adresskortet lägges in i ytterkuvertet tillsammans med valkuvert som väljaren avgivit.

11 kap.

1 §

Väljare som är gift får lämna valsedel genom sin make. Sådan valsedelsförsändelse anordnas på följande sätt.

Väljaren lägger för varje val själv in sin valsedel i ett innerkuvert. I närvaro av ett vittne lägger han sedan in iordningställda innerkuvert i ett ytterkuvert för valsedelsförsändelse och tillsluter detta. Därefter tecknar väljaren på ytterkuvertet försäkran på heder och samvete att han förfarit på detta sätt. Vittnet intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran. Vittne skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får ej vara vittne.

Valsedelsförsändelse får vara anordnad tidigast 24 dagar före valdagen. Försändelse som lämnas på fartyg får dock vara anordnad 45 dagar före valdagen. Dagen för försändelsens anordnande anges på ytterkuvertet.

Valsedelsförsändelse får vara anordnad tidigast 24 dagar före valdagen. Försändelse som lämnas på fartyg får dock vara anordnad 55 dagar före valdagen. Dagen för försändelsens anordnande anges på ytterkuvertet.

13 kap.

3 §

Rösträkningen inledes med att från valnämnden inkomna omslag med ytterkuvert brytes. Ytterkuverten räknas och antalet antecknas i protokollet. Därefter granskas ytterkuverten. Därvid kontrolleras att

1. ytterkuvert icke blivit öppnat efter tillslutandet,
2. samma väljare icke avgivit mer än ett ytterkuvert,
3. väljaren är röstberättigad i valdistriktet,
4. väljaren icke röstat i vallokalen under valdagen.

I fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfares med ytterkuvert på sätt som föreskrives i 4 §. I annat

I fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfares med ytterkuvert på sätt som föreskrives i 4 §. I annat

Nuvarande lydelse

fall lägges ytterkuvert åt sidan. Ytterkuvert, som lagts åt sidan, lägges därefter in i ett eller flera särskilda kuvert som *tillslutes* och förses med anteckning om innehållet.

Föreslagen lydelse

fall lägges ytterkuvert åt sidan. Ytterkuvert, som lagts åt sidan, lägges därefter in i ett eller flera särskilda kuvert som *förseglas* och förses med anteckning om innehållet.

5 §

Föreligger brist eller felaktighet i något hänseende som valförrättaren skall kontrollera enligt 4 §, skall bristfälligt kuvert tillsammans med väljarens röstkort eller adresskort åter läggas in i ytterkuvertet. Det samma gäller om innerkuvert är tomt eller om det ej klart framgår att kuvert innehåller valsedel. Innerkuvert skall dessförinnan åter läggas in i ytterkuvert för valsedelsförsändelse. Ytterkuverten lägges i sin tur in i ett eller flera särskilda kuvert som *tillslutes och förseglas under minst två olika sigill* och förses med anteckning om innehållet.

Föreligger brist eller felaktighet i något hänseende som valförrättaren skall kontrollera enligt 4 §, skall bristfälligt kuvert tillsammans med väljarens röstkort eller adresskort åter läggas in i ytterkuvertet. Det samma gäller om innerkuvert är tomt eller om det ej klart framgår att kuvert innehåller valsedel. Innerkuvert skall dessförinnan åter läggas in i ytterkuvert för valsedelsförsändelse. Ytterkuverten lägges i sin tur in i ett eller flera särskilda kuvert som förseglas och förses med anteckning om innehållet.

6 §

Sedan de i 3–5 §§ föreskrivna åtgärderna vidtagits, förfares för varje val för sig på följande sätt.

1. Val- och innerkuvert tages ut ur urnan och räknas. Antalet personer som enligt röstlängd deltagit i valet räknas. Antalet kuvert och röstande antecknas i protokollet. Överensstämmer de framräknade siffrorna ej med varandra, anges i protokollet den sannolika orsaken till skillnaden.

2. Valsedlarna tages ut ur kuverten. Innehåller kuvert mer än en valsedel, lägges valsedlarna tillbaka i kuvertet. Sådana kuvert räknas och lägges in i ett särskilt kuvert som tillslutes och förses med anteckning om innehållet.

3. Kan det antagas att valsedel är ogiltig enligt 14 kap. 4 § lägges valsedeln åt sidan. Valsedlar som lagts åt sidan lägges därefter in i ett eller flera särskilda omslag som tillslutes och förses med anteckning om antalet valsedlar som omslaget innehåller.

4. Övriga valsedlar ordnas i grupper efter partibeteckning. Antalet

Nuvarande lydelse

valsedlar inom varje grupp räknas och antalet antecknas i protokollet. Valsedlarna lägges därefter partivis in i särskilda omslag. På omslagen antecknas vilket partis valsedlar omslaget innehåller och valsedlarnas antal.

5. De särskilda kuverten och omslagen förses med uppgift om valdistriktet och förseglas *med minst två olika sigill. Sigillen avtryckes i protokollet.*

Föreslagen lydelse

5. De särskilda kuverten och omslagen förses med uppgift om valdistriktet och förseglas.

10 §

Kommer ytterkuvert in efter för rättningens början, lägges det utan vidare åtgärd åt sidan. Kuvert som lagts åt sidan lägges därefter in i ett eller flera särskilda omslag som *tillslutes* och förses med anteckning om innehållet.

Kommer ytterkuvert in efter för rättningens början, lägges det utan vidare åtgärd åt sidan. Kuvert som lagts åt sidan lägges därefter in i ett eller flera särskilda omslag som *förseglas* och förses med anteckning om innehållet.

14 kap.

8 §

Sedan de i 6 och 7 §§ föreskrivna åtgärderna vidtagits, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas *under minst två olika sigill*. Valsedlarna förvaras till utgången av den tid för vilken valet gäller.

Sedan de i 6 och 7 §§ föreskrivna åtgärderna vidtagits, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas. Valsedlarna förvaras till utgången av den tid för vilken valet gäller.

Förrättningen avslutas genom att protokollet läses upp. Protokollet sändes genast till centrala valmyndigheten.

20 §

När länsstyrelsen företagit de åtgärder som föreskrives i 15, 15 b–15 d, 16, 18 och 19 §§, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas *under minst*

När länsstyrelsen företagit de åtgärder som föreskrives i 15, 15 b–15 d, 16, 18 och 19 §§, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas. Valsedlarna

Nuvarande lydelse

två olika sigill. Valsedlarna förvaras till utgången av den tid valet gäller.

Föreslagen lydelse

förvaras till utgången av den tid valet gäller.

Valets utgång kungöres genom uppläsning av protokollet. Därmed är valet avslutat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval**

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

23 §

Vallokal skall hållas öppen för röstning minst två timmar mellan klockan 8 och 15, dock ej under tid för allmän gudstjänst, samt därjämte mellan klockan 19 och 21. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

Vallokal skall hållas öppen för röstning minst två timmar mellan klockan 8 och 15, dock ej under tid för allmän gudstjänst, samt därjämte mellan klockan 18 och 20. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

Valtider för varje valdistrikt bestämmas av valnämnden efter hörande av kyrkorådet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

¹ Lagen omtryckt 1976:405.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-11-02

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winter, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Sven Romanus

Proposition om ändring i vallagen (1972:620), m. m.

1 Inledning

I januari 1978 tillkallades en kommitté (Ju 1978:01) med uppdrag att göra en översyn av vallagen (1972:620). Kommittén¹ antog namnet 1978 års vallagskommitté.

I delbetänkandet (SOU 1978:64) Översyn av vallagen I har kommittén med förtur tagit upp vissa frågor som har väckts i anslutning till uppföljningen av valen år 1973 och 1976. Detta har skett med sikte på att vissa ändringar i valförfattningarna skall kunna träda i kraft före de allmänna valen år 1979.

Några av de nya regler som föreslås måste för att kunna tillämpas vid 1979 års val beslutas av riksdagen redan under hösten 1978. Detta gäller de förslag som avser öppethållandet i vallokalerna, röstning på fartyg, försegling av valkuvert m. m. samt vissa ändringar i 5 kap. 8 och 9 §§ angående förfarandet vid anmälan av kandidater. Genom kommitténs arbete och tidigare utredningar får tillräckligt underlag för en prövning av dessa förslag anses föreligga. Övriga förslag i betänkandet har sänts ut på remiss till ett antal myndigheter och organisationer. De bör kunna tas upp under våren 1979.

Kommitténs författningsförslag i de delar som nu behandlas torde få fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

¹ Riksdagsledamoten Sven-Erik Nordin, ordförande, sekreteraren Erik Eriksson, ombudsmannen Ronny Karlsson, riksdagsledamoten Holger Mossberg, organisationssekreteraren Lars Petterson, ombudsmannen Kerstin Schultz och riksdagsledamoten Per-Olof Strindberg.

2 Föredraganden

2.1 Tidigare stängning av vallokalerna

Enligt vallagen skall vallokal hållas öppen för röstning kl. 8–21. Centrala valmyndigheten, dvs. riksskatteverket (RSV), får dock bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid, om det kan antas att väljarna ändå har tillfredsställande möjlighet att utöva sin rösträtt. Denna möjlighet har vid de senaste valen utnyttjats för några hundra valdistrikt. I regel har RSV:s beslut inneburit att vallokalerna har öppnats kl. 9 och att uppehåll gjorts en eller två gånger under dagen. RSV har däremot inte i något fall tillåtit stängning av vallokal tidigare än kl. 21.

Kommittén har funnit att tiden för öppethållande av vallokal kan inskränkas något och föreslår att vallokalerna skall stängas kl. 20 i stället för kl. 21.

Reglerna om öppethållande fick sitt nuvarande sakliga innehåll genom lagändringar år 1969 inför genomförandet av den gemensamma valdagen (prop. 1969:148, KU 1969:50, rskr 1969:411). Redan i det sammanhanget framfördes förslag i riksdagsmotioner om stängning av vallokalerna kl. 20 i stället för kl. 21. Riksdagen följde emellertid propositionens förslag som innebar stängning kl. 21.

Samma fråga väcktes på nytt i samband med att gällande vallag antogs år 1972. I propositionen föreslogs dock ingen ändring i denna del (prop. 1972:105, KU 1972:49, rskr 1972:269). Föredragande departementschefen betonade därvid intresset av att bereda väljarna bästa möjliga förutsättningar för att delta i valet (prop. s. 94).

Även år 1974 och vid 1975/76 års riksmöte fattade riksdagen beslut i frågan och även vid dessa tillfällen innebar beslutet att gällande ordning behölls. Vid det senare tillfället framhöll riksdagen att hänsyn i första hand måste tas till väljarnas intresse av att kunna delta i valet. Vidare erinrades om att en ny kategori unga väljare skulle ha rösträtt vid 1976 års val på grund av sänkningen av rösträttsåldern och att det förelåg förslag om kommunal rösträtt för ett stort antal invandrare. Det ansågs mot den bakgrunden inte lämpligt att inför 1976 års val generellt förkorta tiden för öppethållande i vallokalerna (KU 1975/76:24 s. 4, rskr 1975/76:77).

Det är uppenbart att en tidigare stängning av vallokalerna skulle innebära flera fördelar. Som kommittén framhåller har valförrättarna med nuvarande regler, även om möjligheterna till avlösning utnyttjas, ofta en arbetsdag på över femton timmar. Arbetet är dessutom av sådan karaktär att det inte minst under den avslutande sammanräkningen ställer höga krav på noggrannhet och precision. En tidigare stängning av vallokalerna skulle därför främja ett säkert genomförande av valen och även underlätta rekryteringen av valförrättare. En annan fördel som ofta har framhållits, framför allt av företrädare

för massmedierna, är att en tidigare stängning skulle göra det möjligt att snabbare få fram ett preliminärt valresultat.

Avgörande för frågan om en förkortning av tiden för öppethållande med en timme bör emellertid nu liksom tidigare vara om förkortningen kan genomföras utan att leda till en sådan begränsning av möjligheterna till röstning att ett minskat valdeltagande blir följden. Enligt min mening finns numera goda skäl att anta att detta är möjligt. Erfarenheterna av de val som genomförts sedan nuvarande ordning infördes visar bl. a. att antalet röstande mellan kl. 20 och 21 varit mycket litet. Väljarna har också visat en ökad benägenhet att poströsta, en utveckling som sannolikt kommer att fortsätta. De tänkbara olägenheterna av en tidigare stängning av vallokalerna reduceras givetvis därigenom. Jag delar alltså kommitténs bedömning att en något tidigare stängning av vallokalerna inte skulle leda till ett minskat valdeltagande.

Av de skäl som jag nu har anfört förordar jag att tiden för öppethållande minskas i enlighet med kommitténs förslag.

Vid kyrkofullmäktigval skall vallokal hållas öppen för röstning minst två timmar mellan kl. 8 och 15, dock inte under tid för allmän gudstjänst, samt mellan kl. 19 och 21. Den föreslagna stängningstiden bör gälla också för de kyrkliga valen. Öppethållandet på kvällen bör dock inte lämpligen vara kortare än två timmar. Det bör alltså ändras till att omfatta tiden mellan kl. 18 och 20.

Förslaget föranleder ändringar i 9 kap. 1 § vallagen och 23 § lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval.

2.2 Röstning på fartyg

Röstning på fartyg kan enligt gällande bestämmelser (10 kap. 12–16 §§ vallagen) anordnas på svenska fartyg i utrikes fart. RSV bestämmer inför varje val på vilka fartyg röstning skall äga rum. Rätt att rösta ombord har den som tillhör besättningen eller annan personal på fartyget eller är passagerare. Röstningen får börja tidigast den 45:e dagen före valdagen och pågå så länge att avgivna valsedlar kan beräknas vara RSV till handa senast kl. 12 dagen före valdagen. Befälhavaren eller den han utser är röstmottagare. För att få rösta ombord skall väljaren styrka sin identitet med röstkort, giltigt svenskt pass eller sjöfartsbok. Bestämmelserna om röstning på fartyg fick i huvudsak sitt nuvarande innehåll genom lagändringar år 1969.

Vid 1976 års val anordnades röstning på 297 fartyg tillhörande 36 rederier. Antalet avgivna röster från dessa fartyg var 3 053. Som bakgrund till dessa sifferuppgifter kan nämnas att antalet här i landet kyrkobokförda svenska medborgare som vid årsskiftet 1977/78 var anställda på fartyg i fjärrfart uppgick till drygt 12 000. Motsvarande antal utländska medborgare var något över 800.

Svenska sjöfolksförbundet har i skrivelse till kommittén framfört vissa önskemål om förbättringar av möjligheterna till röstning på fartyg. Mot bakgrund av dessa önskemål föreslår kommittén ändringar i två olika hänseenden i gällande bestämmelser. Det ena förslaget innebär att röstning på fartyg skall kunna börja 55 i stället för 45 dagar före valdagen. Enligt det andra får de som vill rösta på fartyg styrka sin identitet med – förutom de handlingar som anges i gällande regler – även andra identitetshandlingar. Kommittén diskuterar dessutom vissa åtgärder som inte förutsätter ändringar i vallagen. Bl. a. förordas att valmaterialet sänds ut till fartygen tidigare än vad som hittills har varit fallet.

Av vad kommittén har anfört framgår att tillämpningen av gällande bestämmelser angående röstning på fartyg i regel gett sjömän på svenska fartyg tillfredsställande möjligheter att delta i allmänna val. Men det framgår också att systemet i vissa fall inte fungerat. Detta har berott på att vissa fartyg inte har erhållit valmaterialet i tid eller att försändelserna med valsedlar har kommit fram till RSV för sent.

Det är givet att alla möjligheter till förbättringar av systemet bör tas till vara. De föreslagna nya reglerna i vallagen ger enligt min mening inte anledning till invändningar i sakligt hänseende. Jag förordar alltså att förslaget genomförs.

Förslaget föranleder ändringar i 8 kap. 3 §, 10 kap. 13 och 14 §§ samt 11 kap. 1 § vallagen. Endast sådana ingrepp i författningstexterna som är oundgängligen nödvändiga bör företas i detta sammanhang.

2.3 Försegling av kuvert m. m.

Enligt gällande valförfattningar skall i olika fall kuvert och omslag som används vid val liksom valurnor förseglas med sigill. Det har visat sig att arbetet med förseglingen är tidskrävande och besvärligt och dessutom att sigillen lätt skadas vid transporter. Mot den bakgrunden har länsstyrelser och valnämnder i samband med att man gått igenom erfarenheterna från valen åren 1973 och 1976 till RSV framfört önskemål om att förseglingen med sigill skall ersättas med någon annan förseglingsmetod.

Kommittén föreslår nu att man vid förseglingen inte längre skall använda lacksigill utan en särskild sorts tejp som sedan ett par år har använts vid försöksverksamhet inom postverket. Enligt kommittén visar de praktiska erfarenheterna och särskilda prov, som utförts av bland andra statens kriminaltekniska laboratorium, att försegling med den ifrågakvarande tejpens från säkerhetssynpunkt är jämbördig med försegling med sigill. Vidare framhåller kommittén att tejpens uppenbarligen är mycket lättare att hantera än lack. Kommittén föreslår också att närmare föreskrifter om hur försegling skall ske inte bör tas in i vallagen utan meddelas i form av anvisningar av RSV.

Enligt min mening framstår det som klart att den av kommittén förordade metoden erbjuder övervägande fördelar jämfört med nuvarande metod. En övergång till den nya metoden förutsätter lagändring. Jag delar kommitténs uppfattning att närmare föreskrifter om förseglingsmetoden inte bör tas upp i vallagen utan i stället meddelas av RSV. Av vallagen bör alltså endast framgå att förseglning skall ske. Hur förseglningen skall utföras bör anges av RSV. Behörigheten för RSV att meddela sådana föreskrifter framgår av förordningen (1975:6) med bemyndigande för centrala valmyndigheten att meddela vissa föreskrifter och förutsätter inte stöd i lag.

I syfte att förhindra att obehörig person under avbrott i röstning tar befattning med valurnor och avgivna röster föreskrivs i 8 kap. 11 § andra stycket vallagen att valurna vid sådant avbrott skall förseglas och om möjligt ställas i säkert förvar. Kommittén föreslår att bestämmelserna om förseglning och förvaring av valurna skall gälla även beträffande röstlängd. Jag förordar att förslaget genomförs.

Förslaget föranleder i förevarande delar ändringar i 8 kap. 11 §, 13 kap. 3, 5, 6 och 10 §§ samt 14 kap. 8 och 20 §§ vallagen.

2.4 Ändringar i 5 kap. 8 och 9 §§ vallagen

För att en registrerad partibeteckning skall åtnjuta skydd vid val skall partiet enligt 5 kap. 8 § vallagen hos centrala valmyndigheten (RSV) anmäla ett visst antal kandidater för vart och ett av valen. I paragrafen ges också vissa föreskrifter om anmälans innehåll. Av 9 § framgår bl. a. att RSV genast skall underrätta den som har gjort anmälan, om RSV finner anledning till anmärkning mot anmälningshandlingen eller någon annan handling. Därvid skall tid anges för ändring och komplettering av anmälningshandlingen. Därefter skall RSV så snart som möjligt pröva ärendet. Har det inte visats att anmäld kandidat givit partiet tillstånd att anmäla honom, skall hans namn på anmälningshandlingen anses obefintligt. Av 10 § framgår att RSV för varje slag av val och för varje riksdagsvalkrets, landstingskommun och kommun upprättar listor över de anmälda kandidaterna. Dessa listor skall sedan finnas tillgängliga bl. a. i vallokalerna.

Kommittén konstaterar att RSV framhållit att kontrollen och kompletteringen av personuppgifterna i samband med anmälan är mycket tidskrävande och att kontrollen i vissa fall lättare skulle kunna ske hos resp. länsstyrelse. Mot denna bakgrund föreslår kommittén vissa ändringar i 5 kap. 8, 9 och 11 §§. Ändringarna torde gå ut på att RSV skall kunna bestämma att anmälan skall göras hos länsstyrelsen i stället för till RSV. I sådant fall skall det åligga länsstyrelsen att, om den finner anledning till anmärkning, underrätta den som gör anmälan om detta och ange tid inom vilken ändring eller komplettering skall ske. Sedan skall ärendet liksom nu prövas av RSV. Kommittén framhåller att det genom den nu angivna ordningen blir möjligt

att samordna anmälningsförfarandet med beställningen av valsedlar.

Enligt min mening erbjuder förslaget vissa praktiska fördelar. Förutom den fördel som samordningen mellan anmälningsförfarandet och beställningen av valsedlar innebär kan pekas på att länsstyrelsen i regel torde ha bättre möjligheter än RSV att snabbt få kontakt med partiernas företrädare inom sitt län. Jag förordar således att den föreslagna ordningen genomförs.

Förslaget förutsätter ändringar i 5 kap. 8 och 9 §§. Däremot synes ändring i 11 § inte påkallad.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom justitiedepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i vallagen (1972:620),
2. lag om ändring i lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

**Förslag till
Lag om ändring i vallagen (1972:620)**

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

8 §

För att registrerad partibeteckning skall åtnjuta skydd vid val skall partiet *hos centrala valmyndigheten* som kandidater anmäla

för val till riksdagen i viss valkrets minst fyra och högst femton personer och

för val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige minst fyra och högst tjugo personer i landstingskommunen eller kommunen.

Centrala valmyndigheten bestämmer inför varje val när anmälan av kandidater senast skall göras. Kungörelse härom skall föras in i Post- och Inrikes Tidningar. Under rättelse om beslutet skall vidare tillställas varje registrerat parti.

Anmälan av kandidater göres skriftligen av partiets ombud eller av person som ombudet utsett. Till anmälningshandlingen skall fogas skriftlig förklaring från varje kandidat att han givit partiet tillstånd att anmäla honom.

För att registrerad partibeteckning skall åtnjuta skydd vid val skall partiet som kandidater anmäla

för val till riksdagen i viss valkrets minst fyra och högst femton personer och

för val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige minst fyra och högst tjugo personer i landstingskommunen eller kommunen.

Centrala valmyndigheten bestämmer inför varje val när anmälan av kandidater senast skall göras *och till vilken myndighet anmälan skall inges*. Kungörelse härom skall föras in i Post- och Inrikes Tidningar. Under rättelse om beslutet skall vidare tillställas varje registrerat parti.

9 §

Finner centrala valmyndigheten anledning till anmärkning mot anmälningshandlingen eller handling som åtföljer denna, skall myndigheten genast underrätta den som gjort anmälan. Därvid skall anges tid för ändring och komplettering av anmälningshandlingen. Därefter skall centrala valmyndigheten så snart som möjligt slutligt pröva ärendet.

Finner centrala valmyndigheten *eller länsstyrelse* anledning till anmärkning mot anmälningshandlingen eller handling som åtföljer denna, skall myndigheten genast underrätta den som gjort anmälan. Därvid skall anges tid för ändring och komplettering av anmälningshandlingen. Därefter skall centrala valmyndigheten så snart som möjligt slutligt pröva ärendet.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har det ej visats att anmäld kandidat givit partiet tillstånd att anmäla honom, skall hans namn på anmälningshandlingen anses obefintligt.

11 §

Talan mot centrala valmyndighetens beslut i registrerings- eller anmälningsärende föres hos valprovsningsnämnden genom besvär.

Centrala valmyndigheten har rätt att erhålla biträde av länsstyrelse i anmälningsärende.

8 kap.

3 §

Väljare bör vid röstning i vallokal medföra sitt röstkort.

Röstning på *postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg* får icke ske utan att röstkortet avlämnas. Väljare som vill rösta hos utlandsmyndighet *eller på fartyg* får dock i stället för att avlämna röstkort förete giltigt svenskt pass. Vidare får väljare som innehar *sjöfärtsbok* rösta på fartyg utan att röstkort avlämnas. I fall då väljaren ej avlämnar röstkort skall röstmottagaren upprätta ett adresskort för honom.

Väljare bör vid röstning medföra sitt röstkort.

Röstning på *postkontor* får icke ske utan att röstkortet avlämnas. Väljare som vill rösta hos utlandsmyndighet skall avlämna röstkort eller förete giltigt svenskt pass.

11 §

Den som uppehåller sig i röstningslokalen eller utrymme därintill är skyldig att rätta sig efter de föreskrifter som valförrättare eller röstmottagare meddelar för att trygga röstningens genomförande. Uppstår oordning som ej kan avstyras, har valförrättaren eller röstmottagaren rätt att avbryta röstningen.

Avbrytes röstning i vallokal, skall valurna förseglas *under minst två olika sigill* samt *om möjligt ställas i säkert förvar*. När röstningen återupptages skall valförrättaren visa de närvarande att *förseglingen* är obruten. Avbrytes röstning på *postan-*

Avbrytes röstning i vallokal, skall valurna *och röstlängd* förseglas *enligt anvisningar som utfärdas av centrala valmyndigheten* samt *under avbrottet förvaras på betryggande sätt*. När röstningen återupptages, skall valförrättaren visa de närvarande att

Nuvarande lydelse

stalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg, skall mottagna ytterkuvert under avbrottet förvaras på betryggande sätt.

Tal får ej hållas i röstningslokal eller i anslutande utrymme. Ej heller får tryckta eller skrivna utprop sättas upp eller delas ut till väljarna på sådan plats.

Föreslagen lydelse

förseglingarna är *obrutna*. Avbrytes röstning på *postkontor*, hos utlandsmyndighet eller på fartyg, skall mottagna ytterkuvert under avbrottet förvaras på betryggande sätt.

9 kap.

1 §

Vallokal skall hållas öppen för röstning mellan klockan 8 och 21. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

Vallokal skall hållas öppen för röstning mellan klockan 8 och 20. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

10 kap.

13 §

Röstning på fartyg får börja tidigast den *fyrtyofemte* dagen före valdagen och pågå så länge att avgivna valsedlar kan beräknas vara centrala valmyndigheten till handa senast klockan 12 dagen före valdagen.

Fartygets befälhavare bestämmer när och var röstning äger rum samt underrättar dem som befinner sig ombord om tid och ställe för röstningen.

Röstmottagare på fartyg är fartygets befälhavare eller den han utser.

14 §

I fråga om röstning på fartyg äger 8–10 §§ motsvarande tillämpning. Röstmottagare på fartyg får dock lämna mottagna ytterkuvert till svensk utlandsmyndighet som centrala valmyndigheten bestämmer för vidare befordran till centrala valmyndigheten.

Kan väljare ej förete röstkort *eller* Kan väljaren ej förete röstkort,

Nuvarande lydelse

giltigt svenskt pass men innehar han sjöfartsbok, skall röstmottagaren i stället upprätta ett adresskort för honom med ledning av sjöfartsboken och de uppgifter han kan lämna. Adresskortet lägges in i ytterkuvertet tillsammans med valkuvert som väljaren avgivit.

Förslagen lydelse

skall röstmottagaren i stället upprätta ett adresskort för honom med ledning av *pass, sjöfartsbok eller annan identitetshandling samt de uppgifter väljaren* kan lämna. Adresskortet lägges in i ytterkuvertet tillsammans med valkuvert som väljaren avgivit.

11 kap.

1 §

Väljare som är gift får lämna valsedel genom sin make. Sådan valsedelsförsändelse anordnas på följande sätt.

Väljaren lägger för varje val själv in sin valsedel i ett innerkuvert. I närvaro av ett vittne lägger han sedan in iordningställda innerkuvert i ett ytterkuvert för valsedelsförsändelse och tillsluter detta. Därefter tecknar väljaren på ytterkuvertet försäkran på heder och samvete att han förfarit på detta sätt. Vittnet intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran. Vittne skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får ej vara vittne.

Valsedelsförsändelse får vara anordnad tidigast 24 dagar före valdagen. Försändelse som lämnas på fartyg får dock vara anordnad 45 dagar före valdagen. Dagen för försändelsens anordnande anges på ytterkuvertet.

Valsedelsförsändelse får vara anordnad tidigast 24 dagar före valdagen. Försändelse som lämnas på fartyg får dock vara anordnad 55 dagar före valdagen. Dagen för försändelsens anordnande anges på ytterkuvertet.

12 kap.

1 §

Ytterkuvert, som före valdagen kommer in till valnämnden från röstmottagare på *postanstalt* eller från centrala valmyndigheten, sorteras på valdistrikt. Ytterkuverten sändes därefter till valförrättarna i valdistriktet. Översändandet bör ske i sådan tid att ytterkuverten är valförrättarna till handa när röstningen i vallokalen där börjar. Före översändandet skall ytterkuverten

Ytterkuvert, som före valdagen kommer in till valnämnden från röstmottagare på *postkontor* eller från centrala valmyndigheten, sorteras på valdistrikt. Ytterkuverten sändes därefter till valförrättarna i valdistriktet. Översändandet bör ske i sådan tid att ytterkuverten är valförrättarna till handa när röstningen i vallokalen där börjar. Före översändandet skall ytterkuverten läggas in i

läggas in i särskilda omslag som förseglas och förses med anteckning om det antal ytterkuvert varje omslag innehåller.

särskilda omslag som förseglas *enligt anvisningar som utfärdas av centrala valmyndigheten* samt förses med anteckning om det antal ytterkuvert varje omslag innehåller.

I avbidan på att översändandet till valförrättarna sker skall ytterkuverten förvaras på betryggande sätt.

13 kap.

3 §

Rösträkningen inledes med att från valnämnden inkomna omslag med ytterkuvert brytes. Ytterkuverten räknas och antalet antecknas i protokollet. Därefter granskas ytterkuverten. Därvid kontrolleras att

1. ytterkuvert icke blivit öppnat efter tillslutandet,
2. samma väljare icke avgivit mer än ett ytterkuvert,
3. väljaren är röstberättigad i valdistriktet,
4. väljaren icke röstat i vallokalen under valdagen.

I fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfares med ytterkuvert på sätt som föreskrives i 4 §. I annat fall lägges ytterkuvert åt sidan. Ytterkuvert, som lagts åt sidan, lägges därefter in i ett eller flera särskilda *kuvert* som *tillslutes och* förses med anteckning om innehållet.

I fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfares med ytterkuvert på sätt som föreskrives i 4 §. I annat fall lägges ytterkuvert åt sidan. Ytterkuvert, som lagts åt sidan, lägges därefter in i ett eller flera särskilda *omslag* som *förseglas enligt anvisningar som utfärdas av centrala valmyndigheten* samt förses med anteckning om innehållet.

5 §

Föreligger brist eller felaktighet i något hänseende som valförrättaren skall kontrollera enligt 4 §, skall bristfälligt kuvert tillsammans med väljarens röstkort eller adresskort åter läggas in i ytterkuvertet. Det samma gäller om innerkuvert är tomt eller om det ej klart framgår att kuvert innehåller valsedel. Innerkuvert skall dessförinnan åter läggas in i ytterkuvert för valsedelsförsändelse. Ytterkuverten lägges i sin tur in i ett eller flera särskilda *kuvert* som

Föreligger brist eller felaktighet i något hänseende som valförrättaren skall kontrollera enligt 4 §, skall bristfälligt kuvert tillsammans med väljarens röstkort eller adresskort åter läggas in i ytterkuvertet. Det samma gäller om innerkuvert är tomt eller om det ej klart framgår att kuvert innehåller valsedel. Innerkuvert skall dessförinnan åter läggas in i ytterkuvert för valsedelsförsändelse. Ytterkuverten lägges i sin tur in i ett eller flera särskilda *omslag*

tillslutes och förseglas under minst två olika sigill och förses med anteckning om innehållet. som förseglas enligt anvisningar som utfärdas av centrala valmyndigheten samt förses med anteckning om innehållet.

6 §

Sedan de i 3–5 §§ föreskrivna åtgärderna vidtagits, förfares för varje val för sig på följande sätt.

1. Val- och innerkuvert tages ut ur urnan och räknas. Antalet personer som enligt röstlängd deltagit i valet räknas. Antalet kuvert och röstande antecknas i protokollet. Överensstämmer de framräknade siffrorna ej med varandra, anges i protokollet den sannolika orsaken till skillnaden.

2. Valsedlarna tages ut ur kuverten. Innehåller kuvert mer än en valsedel, lägges valsedlarna tillbaka i kuvertet. Sådana kuvert räknas och lägges in i ett särskilt *kuvert* som tillslutes och förses med anteckning om innehållet.

2. Valsedlarna tages ut ur kuverten. Innehåller kuvert mer än en valsedel, lägges valsedlarna tillbaka i kuvertet. Sådana kuvert räknas och lägges in i ett särskilt *omslag* som tillslutes och förses med anteckning om innehållet.

3. Kan det antagas att valsedel är ogiltig enligt 14 kap. 4 § lägges valsedeln åt sidan. Valsedlar som lagts åt sidan lägges därefter in i ett eller flera särskilda omslag som tillslutes och förses med anteckning om antalet valsedlar som omslaget innehåller.

4. Övriga valsedlar ordnas i grupper efter partibeteckning. Antalet valsedlar inom varje grupp räknas och antalet antecknas i protokollet. Valsedlarna lägges därefter partivis in i särskilda omslag. På omslagen antecknas vilket partis valsedlar omslaget innehåller och valsedlarnas antal.

5. De särskilda *kuverten och omslagen* förses med uppgift om valdistriktet och förseglas *med minst två olika sigill. Sigillen avtryckes i protokollet.*

5. De särskilda omslagen förses med uppgift om valdistriktet och förseglas *enligt anvisningar som utfärdas av centrala valmyndigheten.*

10 §

Kommer ytterkuvert in efter förrättningens början, lägges det utan vidare åtgärd åt sidan. Kuvert som lagts åt sidan lägges därefter in i ett eller flera särskilda omslag som *till-*

Kommer kuvert in efter förrättningens början, lägges det utan vidare åtgärd åt sidan. Kuvert som lagts åt sidan lägges därefter in i ett eller flera särskilda omslag som

slutes och förses med anteckning om innehålllet.

förseglas enligt anvisningar som utfärdas av centrala valmyndigheten samt förses med anteckning om innehålllet.

14 kap.

8 §

Sedan de i 6 och 7 §§ föreskrivna åtgärderna vidtagits, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas *under minst två olika sigill*. Valsedlarna förvaras till utgången av den tid för vilken valet gäller.

Sedan de i 6 och 7 §§ föreskrivna åtgärderna vidtagits, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas *enligt anvisningar som utfärdas av centrala valmyndigheten*. Valsedlarna förvaras till utgången av den tid för vilken valet gäller.

Förrättningen avslutas genom att protokollet läses upp. Protokollet sändes genast till centrala valmyndigheten.

20 §

När länsstyrelsen företagit de åtgärder som föreskrives i 15, 15 b–15 d, 16, 18 och 19 §§, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas *under minst två olika sigill*. Valsedlarna förvaras till utgången av den tid valet gäller.

När länsstyrelsen företagit de åtgärder som föreskrives i 15, 15 b–15 d, 16, 18 och 19 §§, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas *enligt anvisningar som utfärdas av centrala valmyndigheten*. Valsedlarna förvaras till utgången av den tid valet gäller.

Valets utgång kungöres genom uppläsning av protokollet. Därmed är valet avslutat.

.....

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval**

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

Vallokal skall hållas öppen för röstning minst två timmr mellan klockan 8 och 15, dock ej under tid för allmän gudstjänst, samt därjämte mellan klockan 19 och 21. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

Vallokal skall hållas öppen för röstning minst två timmar mellan klockan 8 och 15 dock ej under tid för allmän gudstjänst, samt därjämte mellan klockan 18 och 20. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

Valtider för varje valdistrikt bestämmes av valnämnden efter hörande av kyrkorådet.
